

1
17
Joul. 9.12.1959

H. Saloma:

Tutkimukset Ylöjärven pitäjän Ylöjärven kylän

Voitto Salomaan tontilla ent. Mikkolan maalla 15-30 p:nä
kesäkuuta ja 1-2 p:nä heinäkuuta 1959.

Kertomukseen liittyy 13 karttaa,
valokuvat n:o 23215-42^a, 23257-8 sekä esi-
neet n:o 14622:1-445.

Ensimmäiset esineet (14553) Ylöjärven Salomaan kalmistos-
ta paljastuivat vesijohto-ojaa kaivettaessa Soppeenmäestä pi-
täjän keskukseen. Löytöpaikalla kävi ensin Hämeen museon
hoitaja maisteri Esko Sarasmo ja myöhemmin Kansallismuseosta
tohtori C. F. Meinander. Heidän kertomuksissaan on paikka
tarkasti määrätty.

Tutkimusten lähtökohtana pidettiin edellisenä talvena löy-
dettyä, mm. miekan sisältänyttä hautaa. Tutkimuksia varten
ruudutettiin ensin verraten laaja ala Salomaan rakennuksen
itäpuolella. Valtatien puolella rajoittui ruudutettu ala kai-
vettuun vesijohto-ojaan. Jonkin verran ulottui tutkimusalue
myös Vihriälän puolelle. Tutkimusten aikana ilmeni, että nyt
paljastuneet haudat rajoittuivat melko lähelle kaivettua vesi-
johto-ojaa, sen länsipuolelle. Koivukujan puolella ei voitu
kaivausaluetta laajentaa, koska tiheästi kasvavien koivujen
juuret täyttivät maan tyystin tällä puolella. Todennäköisesti
huomattava osa kalmistoa on aikanaan jäänyt ohitse kulkevan
Tampere-Vaasa valtatie alle, siitä päätellen, että aikaisem-
min v. 1893-4 (esineet n:o 3038, 3150) on Mikkolan portin
kohdalta, nyt tutkitusta kohteesta itään, löydetty niin hyvin

ruumis- kuin polttohautaukseen viittaavia esineitä. Mahdotonta ei ole, että maantien alla olisi säilynyt hautoja, koska ennen ei maantietä perustettu siksi syvään maan sisään menemällä kuin nykyisin. Edelleen voi odottaa, että kalmistoalue jatkuisi Mikkolan puutarhan puolella, Istutukset ovat kuitenkin saattaneet hävittää kalmiston jäännökset tällä taholla. Tutkimuksia tullaan jatkamaan vesijohto-ojan länsireunaa pitkin sekä etelä- että pohjoissuuntaan.

Mikkola - Salomaan kalmistoalue viettää loivasti itäkoillispuolella olevaan Keijärveen, minne kaivauspaikalta on matkaa n. 200 m. Hieno hiekkamaa on kauttaaltaan vallitsevana. Luontaisia kiviä tapaa vähän ja nekin ovat enimmäkseen pieniä. Kaivausalueen poikki suunnilleen idästä länteen kulki tummia juovia (esim. F - G ruutujen rajalla). Nämä lienevät myöhemmin täytettyjä sarkaojia. Ojien kohdilla maa oli hyvin tummaa ja, mikä ihmeellisintä, niistä löytyi sieltä täältä palaneita luunsiruja.

Haudoista olivat I ja vesijohto-ojaa kaivettaessa rikottu ns. miekkahauta selvästi lounais-koillissuuntaisia, hautojen II - V suunta oli taas lähempänä itä-länttä. Näistä haudoista poikkeavasti oli lapsenhaudan VI suunta luode-kaakkoinen. Haudat erottuivat ympäröivästä maasta enemmän tai vähemmän tummina läiskinä. Peltomullasta oli koskemattoman hiekan yläpinta jonkin verran värjäätynyt. Arkkia ei juuri erottanut varsinaisesta hautakuopasta. Useimmissa tapauksissa lienee arkku valmistettu yhdestä puusta, koska arkunnauloja ei juurikaan tavattu. Joittenkin hautojen täyttemaassa oli esineitä, mutta hautakuoppien ympäristöstä ei niitä löydetty. Olisi ollut liian suuri sattuma, että uutta hautaa kaivettaessa oli-

si osuttu tarkalleen vanhemman haudan kohdalle. Esineitten esiintymiselle vain täyttemaassa täytyy olla jokin muu selitys. Nämä esineet ovat suurin piirtein samanaikaisia kuin syvemmällä olevan, ehjänä säilyneen hautauksen. Mahdotonta ei lienee sekään olettamus, että esineet olisi siroteltu täyttemaahan hautauksen yhteydessä, sillä muuten on vaikeata ymmärtää, että esineet olisivat joutuneet näin suppealle alalle. Haudoissa esiintyi hiiltä aivan pinnasta lähtien. Vain I:ssä ja VI. haudassa oli haudan katteena jokunen kivi, jotka, huomioon ottaen ympärillä olevan maan kivetömyyden, oli tarkoituksella asetettu haudan katteeksi. Minkäänlaista maanpäällistä merkkiä ei haudoissa nyt näkynyt, mikä saattanee johtua myös siitä, että alue on ollut kauan viljelyksessä.

Aikaisemmin talvella vesijohto-ojan kaivuussa tuhoutunut miekkahauta-ala oli ojan länsipuolella säilynyt n. 70 cm pituudelta sen lounaispäästä. Ojankaivajat olivat tukeneet säilyneen osan pystyyn lyödyillä lankuilla. Mitään merkittävämpää ei tästä haudasta enää tavattu (ks. karttaa).

Hauta I (valokuvat 23220-3) oli ainoa hauta, ensiksi paljastetulta 54 m² alalta. Se tavattiin alueen pohjoiskulmalta. Hauta-ala tuli ensin näkyviin hyvin nokisena. Sen pohjoisenpuoliseen päähän, pinnalle, oli asetettu joitakin kiviä. Ääriviivat olivat tässä monin paikoin epäselvät. Palaneita luunsiruja ja hiiltä oli täyttemaassa. Itse luurangosta oli vain hahmo pääkallosta säilynyt. Luurangon jätteiden syvyydessä oli suhteellisen runsaasti puuta ja tuohta (ks. karttaa). Rautainen hela (14622:1), jossa on 3 haulaa, oli I. haudan ainoa esinelöytö.

Hauta II alkoi näkyä heti, kun alueen J - Q:1-6 peltomultakerros, n. 30 - 40 cm paksuinen, oli poistettu (valokuvat 23224-5). Haudan ääri viivat paljastuivat heikkoina. Särkyneen pronssikattilan palasia oli sen täytemaassa hajallaan yli koko haudan, myös rautainen kattilankorva (14622:43) oli säilynyt. Koristeltuja luunpalasia särjetystä esineestä oli niinkään haudan eri puolilla. Pohjaan päin hauta tuli säännöllisen nelikulmaiseksi. Tästä huolimatta arkku ei ilmeisesti kuitenkaan oltu tehty laudoista, koska ^(naulat) laudat[?] puuttuivat, vaan lienee koverrettu yhdestä puusta. Vainajan luurangosta oli jäljellä hahmo pääkopasta sekä vähäisiä jäännöksiä käsivarren ja reisien sekä toisesta sääriluusta. Luurangon yhteydessä oli tulusrauta (14622:73), rautaveitsi (:74), hioin ja piinpala (:75). Pyöreä miekanponsi (:70) lienee luettava samanluontoisiin löytöihin kuin kattilan- ja luunpalaset täytemaassa. Sääriluun päällä oli säilynyt hieman kangasta, jota ei saatu säilymään.

Hauta III (valokuvat 23224-37) oli aivan edellisen haudan vieressä ja sen suuntainen. Sekin erottui ensin heikosti hiekassa, mutta sen rajat vahvistuivat syvemmillä selviksi. Arkku oli kapea. Sen lounaispäästä löytyi 2 nauvaa (14622:84-5). Nämä lienevät olleet arkun kansinauloja. Koska haudassa ei ollut enemmän nauvoja, lienee arkku valmistettu yhdestä puusta. Luurangosta erottui selvästi pääkallo ja raajojen luut. Kädet oli taivutettu kyynärpäältä ylöspäin, mistä syystä sormus (:87) oli leuan vieressä. Vainaja oli mies. Vyötäröllä oli pronssihelmin koristettu nahkavyö (:88) ja sen yhteydessä tulusrauta (:89). Jonkin-

verran jalkoihin päin oli veitsi ja pari palaa piitä (:91). Vyön yhteydessä oli myös hieman kangasta ja nahkaa. Haudan pohjoisreunassa oli poikkeuksellisen tumma alue.

Hauta IV oli edellisten suuntainen. Se alkoi tulla näkyviin hyvin tummana, epämääräisenä alana. Pieniä hajanaisia esineitä paljastui pinnalta saakka. Hautakuoppa oli epäsäännöllinen. Arkun ääri viivoja ei pystytty erottamaan. Lukuisista rautanauloista (17 kpl.) ja sinkilöistä (14622:187, 299) päätellen arkku oli tehty laudoista. Luurangosta ei todettu minkäänlaista merkkiä. Hautakalusto viittaa naisenhautaan. Pronssispiraalien määrä on suuri. Nämä olivat hajallaan ja monessa eri kerroksessa. Tuntui siltä, että hauta olisi pengottu ja sen kautta tuhoutunut. Huomattavimpia esineitä olivat: hopeasormus (14622:95), pronssinen hevosenkenkäsolkki (:96), arapialainen vv. 996 - 1000 välisenä aikana lyöty hopearaha (:194). Helmistä oli säilynyt vain palasia (:94, 107, 132). Palaneita luunsiruja kerättiin haudan pinnalta ja sen ympäristöstä n. 90 gr (14622:320-2). Näiden joukossa olivat myös värttinän (311) palaset.

Välittömästi IV. haudan eteläpuolella oli pieni hautakuoppa hauta VI, jonka suunta poikkeavasti oli luodekaakkoinen, (valokuvat 23238-9). Ilmeisesti tähän oli haudattu lapsi. Arkusta oli jäljellä 4 sinkilää (14622:359-60, 362-3) ja pari rautanaulaa (:358, 367). Haudan ainoita esineitä olivat 3 yhteen sulanutta pronssirengasta (:366), pronssispiraaleja (:364-5, 368) ja emalihelmen pala (:361). Jokunen palanut luu oli myös tässä haudassa (:369).

Hieman erillään ja pohjoisimpana muita oli hauta V. Varsin varhaisessa vaiheessa alkoi haudan kohdalla erottua

tummaa maata ja sen joukossa joitakin esineitä. Näihin löytöihin kuuluvat: punnukset (14622:328-9, 332-3), luukamman palaset (:327, 331), kolmisakarainen pronssikoru (:339), saksalainen Emdenissä lyöty hopearaha (:340) ja pronssiketjun pala (:343). Haudan muutama saviastianpala (:334-6, 357) kuulunevat täytemaalöydöksiin samoinkuin palaaneet luunsirut (:352-3, 355). Leukaluun kaltkelma (:337) ei myöskään kuulunut haudan pohjalla olleeseen luurankoon. Varsinaisesta luurangosta oli säilynyt suhteellisen hyvin pääkoppa hampaineen sekä osa raajoista. Kädet oli taivutettu poikittain rinnalle. Vainaja oli nainen. Hänellä oli, kummankin olkapään kohdalla hevosenkenkäsolki (14622:347-8), joissa kiinni kankaan jäännöksiä ja nahkaa. Oikean olkavarren kohdalla olivat keritsimet (14622:345) ja hieman alempana rautaveitsi (:346). Vain 2 pronssikierukkatähdykettä (:341-50) tavattiin. Spiraalit ovat pienikokoisia, ehkäpä ne ovat olleet hunnun koristeita. Haudasta otettiin valokuvat 23240-2, 23242^{a)}, 23257-8).

Helsingissä lokakuun 28. päivänä 1959.

Helmer Salmo

Helmer Salmo

Y l ö j ä r v i, ent. Mikkolan maa, maalari Voitto Salomaan tontti.

Löytöpaikka Ylöjärven kirkosta 1100 m. eteläkaakkoon valta-
maantien eteläpuolella Mikkolan talosta eroitetun Salomaan
palstan ja Vihriälän tilan (om. Rauha Mikkola) rajalla n.
15 m. maantiestä.

Paikalle kaivetaan Soppeenmäestä pitäjän keskukseen tule-
van vesijohdon ojaa, ja sen koillisseinämästä työmies Veik-
ko Uusitalo (os. Ylöjärvi, Vahanta) huomasi pistävän esiin
miekan kahvan. Hän kaivoi sitten sen terää seuraten n.
1 x 1 m. poteron ojan seinämää ja sai miekan, joka siis
oli ollut vaakasuorassa, kohtisuorasti ojan suuntaa vastaan,
esiin melko ehjänä.

Kun hän poteroaan laajensi, tuli $\frac{1}{2}$ m. ylempää sivulta
miekan kärjen pala ja puukko.

Löydösalueella maaperä on kivetöntä hietaa, pehmeää, ojan
reunasta paikoin vyöryvääkin. Löydöt tulivat 1,5 m. maan
pinnasta, mutta paikalla on nyt 40 sm. paksu humuskerros.

Poteron kohdalla on havaittavissa pideltyä maata, jota
seinämässä siitä kaakkoon jatkuu n. 2 m., pohjan noustessa.

Tässä maassa on joitakin hiilensiruja, mutta muuta ei
merkittävää.

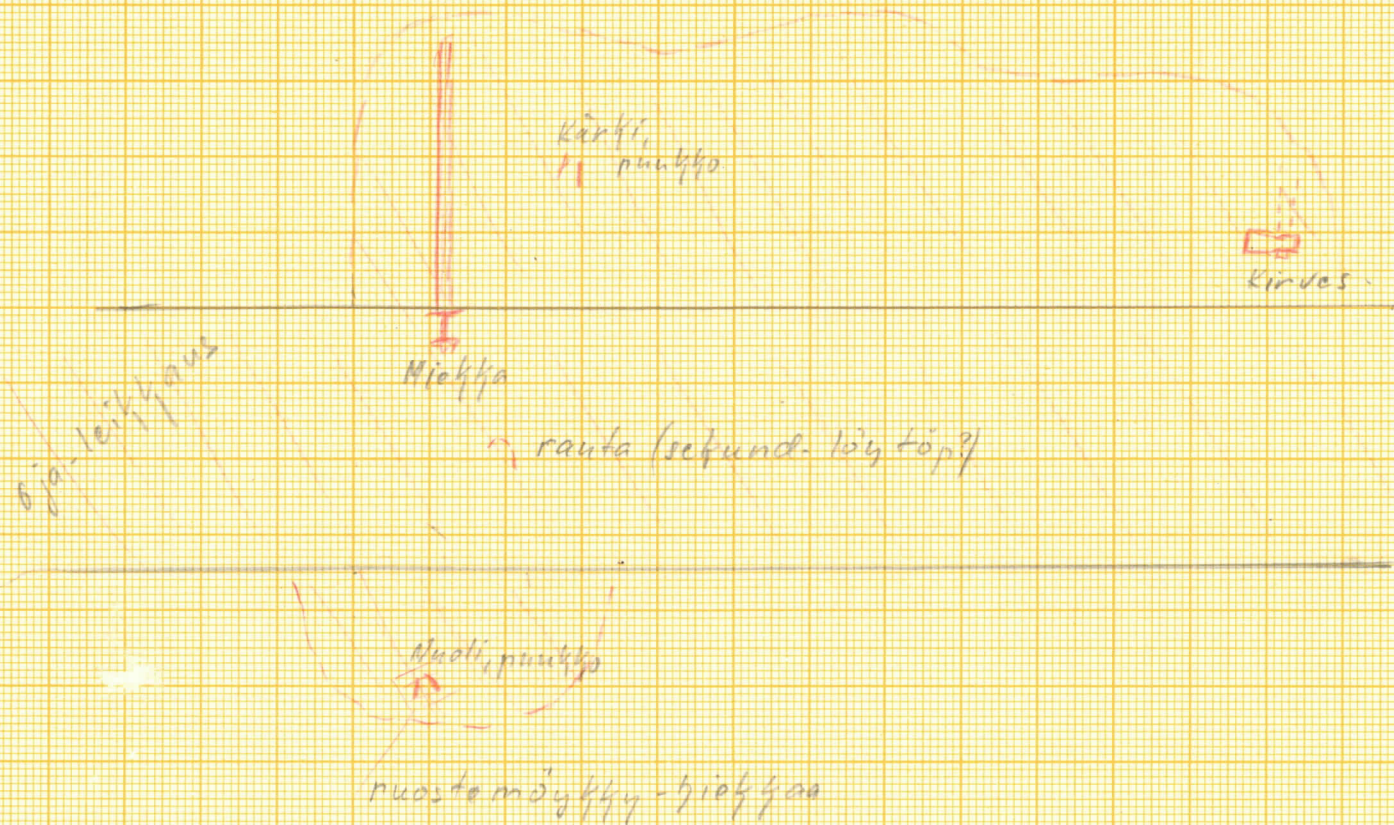
Maasto löytöpaikalla on tasaista, heikosti luoteeseen
Keijärveen viettävää peltoa.

Kartta 1.

YLÖJÄRVI,
 Voitto Salomaan
 tontin kalim.
 löydöt

16 ja 20. 2. 57.

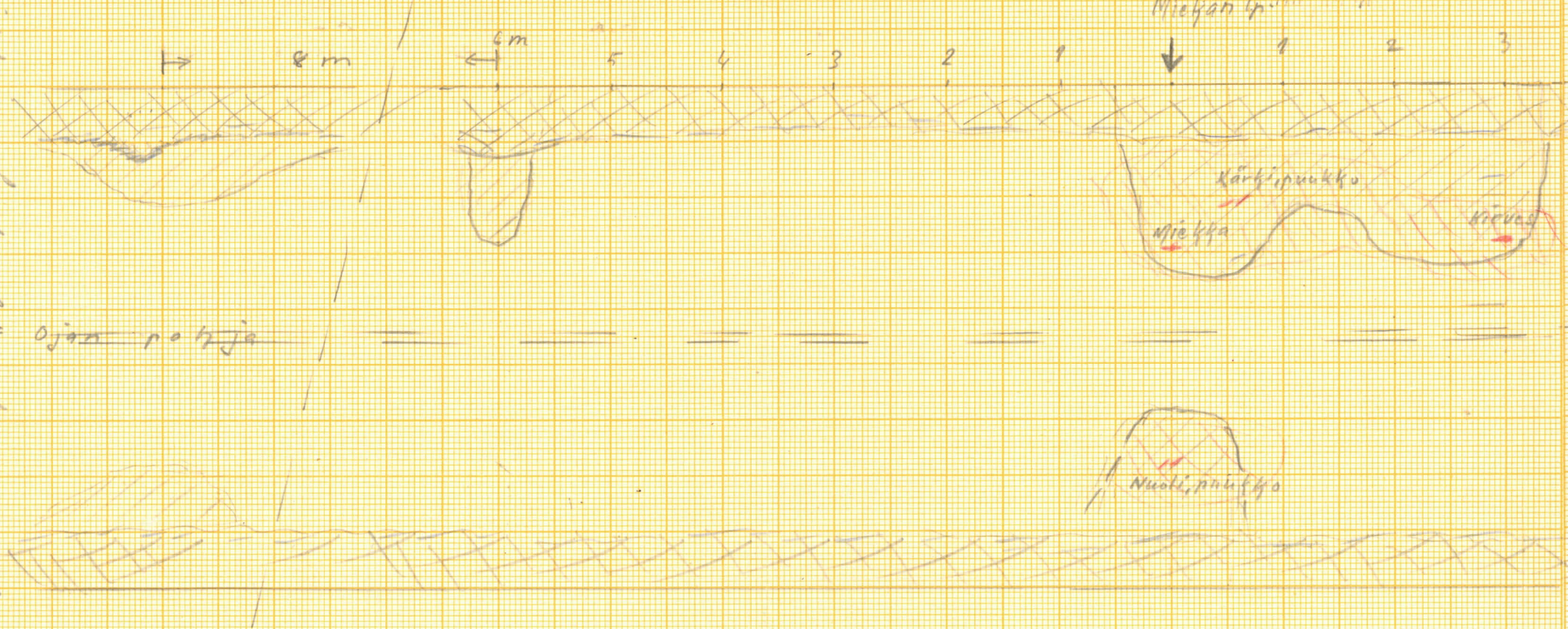
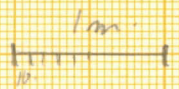
Ervi Sasamäki.

20. 2. 57.

Kartta 2.

Prof. a

Ojan pohj-luiska
Ojan et.-luiska

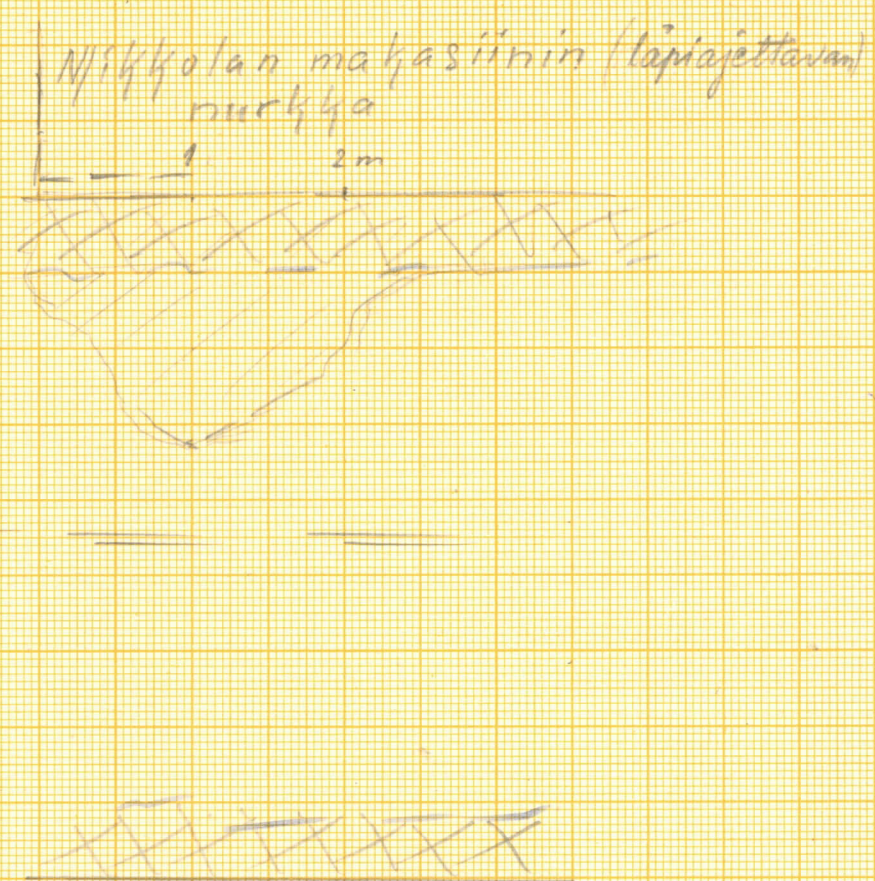
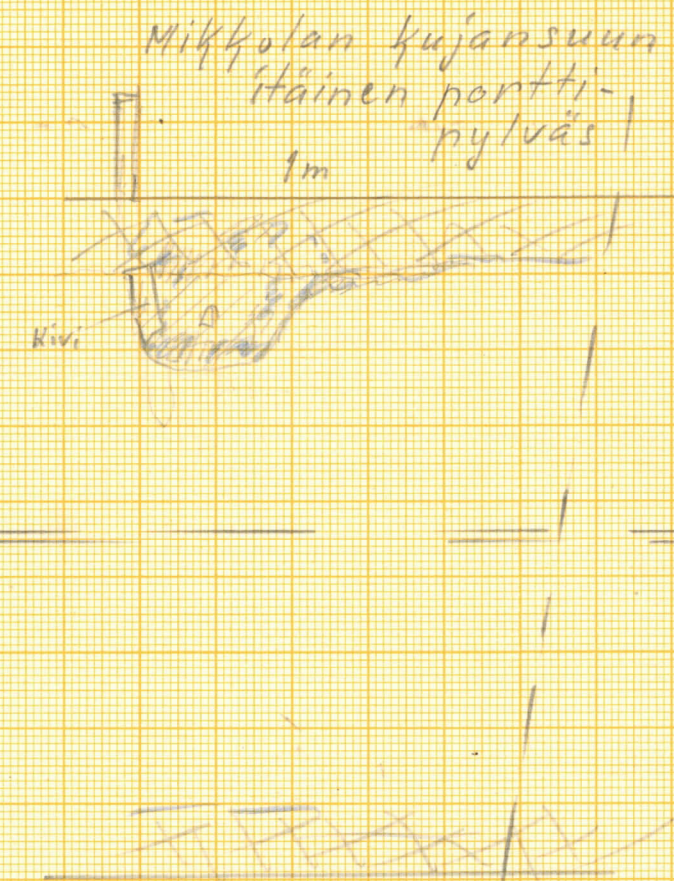
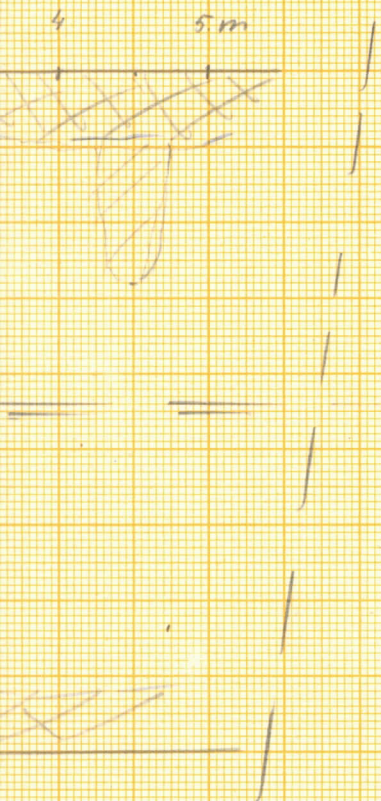
Jalomaan maata.

- Humusmaa
- Liikudelta maa
- Nokea ja hülta
- Kairattu maa

Prof. b

Prof. c

Prof. d

Vihrialan maata.

VLÖJÄRVI

Salomaan falmisto
ja vesijohto-ojaa ent. Mikkolan maalla.

Eero Saarimo 20.2.39.

Mikkolan as. rak. murhyyde
m. 30 m

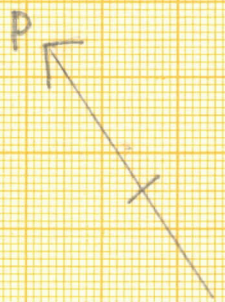
Vanha maantie

→ Tampereelle

0 5 10

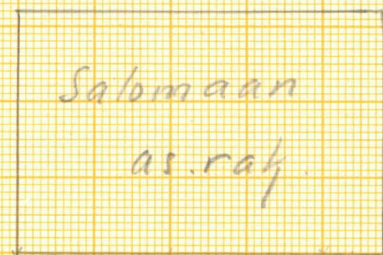

käs koivu

Voitto Salomaan
tontti

YLÖJÄRVI

Salomaan
as. rak.

Ent. Mikkolan maa

Aselöytö 16.2.59.

E. Sarasimo 17.2.

Viherrään
maata

(Om. Rautya Mikkola)

YLOJARVI, Ent. Mikkoalan maa

Ase löydöt 16.2.59

Luoteisseinä

Hunnus

Kaivattu

potero

käärri

puikko

kuuti

Miehe

Hienoa hiettaa

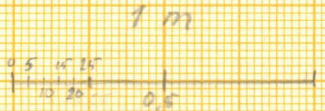
ylhäällä

Kaivattu

potero

ojan pohja

oja

S. Parasma

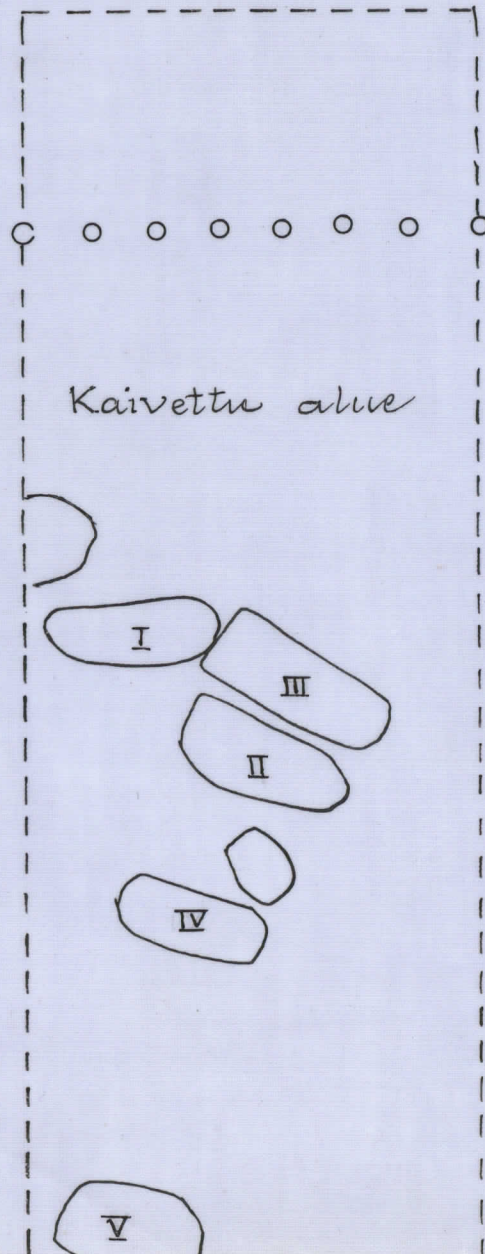
17.2.59.

M

Maantie Vaasa - Tampere

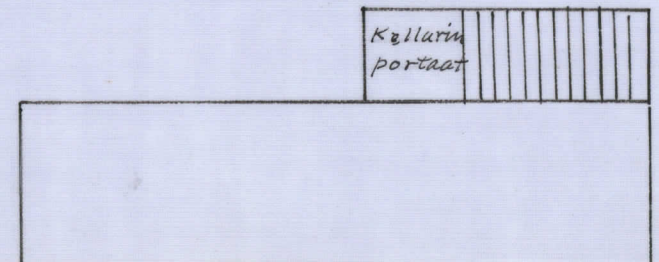
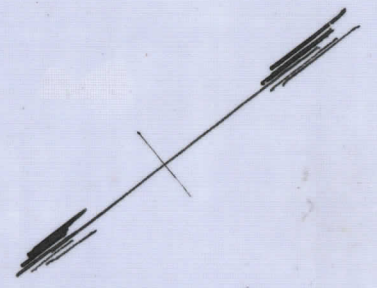
< Oja 3m >

koivukuja

YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
P-L Lehtosalo 1959
1:100
Yleiskartta

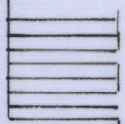
Pensasaita

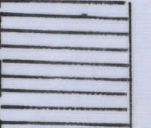

Salomaan talo

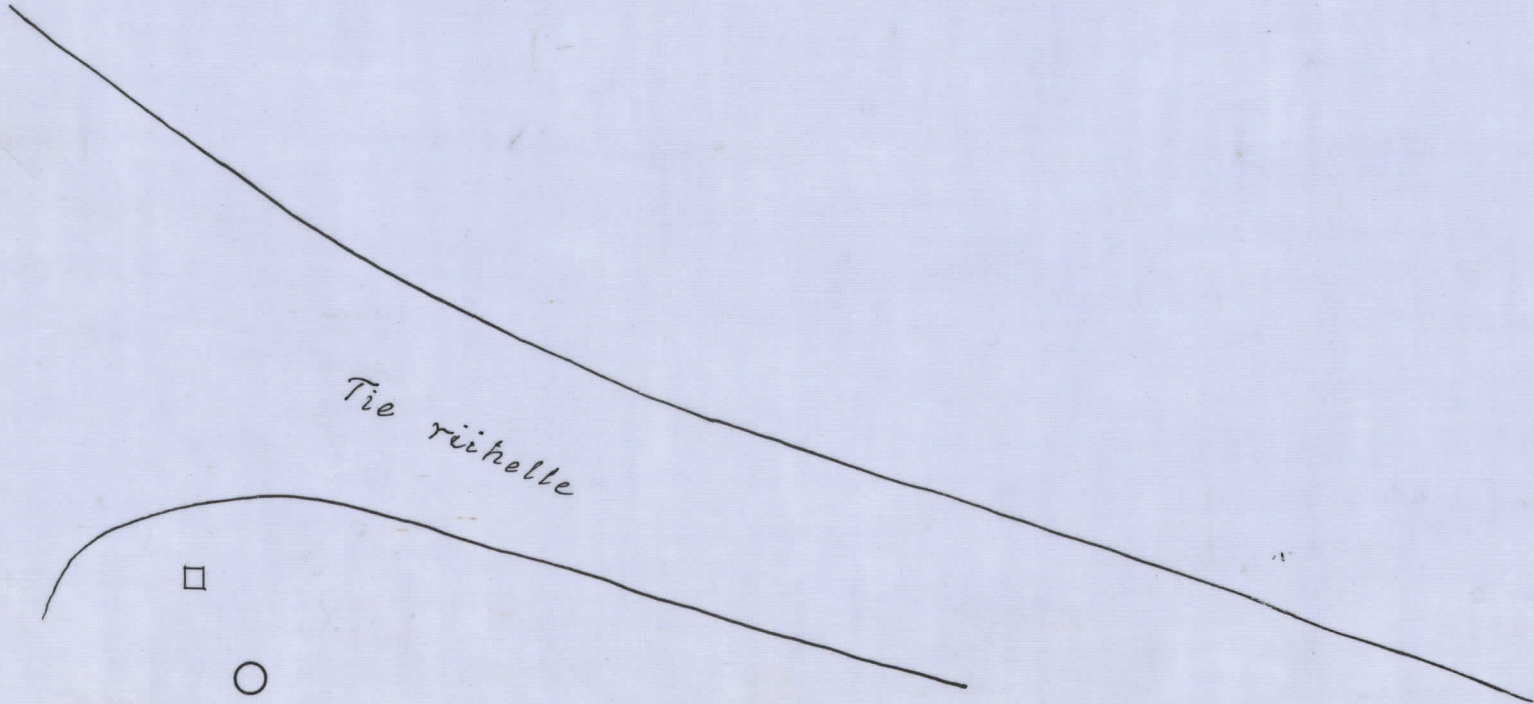
Portaat

Avokuita

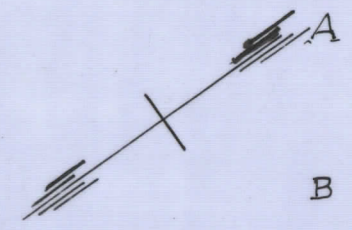
Tie rihelle

YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
 P-L Lehtosalo 1959
 1:50

135	143 (184)	146 (180)	145 (175)	139 (173)	128 (168)	123 (167)	125	122	119
	146 180	145 (179)	143 (174)	\equiv 141 (171)	140 (168)	14 (170)	131	131	128
	144 (182)	146 (178)	144 (175)	141 (173)	139 (168)	138 170	134	127	126
	137 (183)	134 (199)	138 (172) \equiv 170 166 \equiv 170	140 (173)	136 (176)	130 (168)	126	114	121
	122 (182)	133 (182)	139 (175)	136 (172)	134 (167)	133 (170)	129	125	117
	127 (188)	132 (185)	137 (171)	133 (171)	132 (169)	127 (168)	125	114	115
	131 (190)	136 (187)	139 (180)	133 (169)	129 (169)	124 (168)	114	114	114
	135 (185)	138 (183)	140 (178)	135 (168)	128 (168)	119 (167)	113	110	106
	138 (177)	\equiv 175 140 (180)	140 (178)	135 (168)	126 (166)	123 (164)	119	113	104

Päälinja

137	140 (181)	145 (175)	143 (172)	133 (169)	126 (167)	128 (165)	122	115	108
140 (171)	140 (171)	140 (170)	138 (167)	131 (163)	125 (158)	123 (163)			
146 (174)	145 (172)	138 (166)	139 (168)	133 (162)	128 (157)	121 (155)			
150 (178)	140 (172)	145 (168)	141 (164)	135 (159)	126 (157)	120 (155)			
154 (180)	145 (174)	143 (174)	141 (167)	138 (159)	128 (158)	120 (155)			
152 (174)	143 (174)	141 (173)	138 (170)	134 (163)	130 (156)	122 (157)			
152 (176)	144 (175)	144 (173)	139 (168)	134 (165)	131 (160)	123 (158)			
142 (172)	144 (172)	142 (168)	136 (168)	129 (165)	123 (161)	122 (155)			
139 (170)	138 (170)	140 (172)	136 (167)	132 (162)	125 (159)	120 (155)			

J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S

YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
P-L Lehtosalo 1959
1:10

6
190

Pohja 208

208

Tumma alue

203

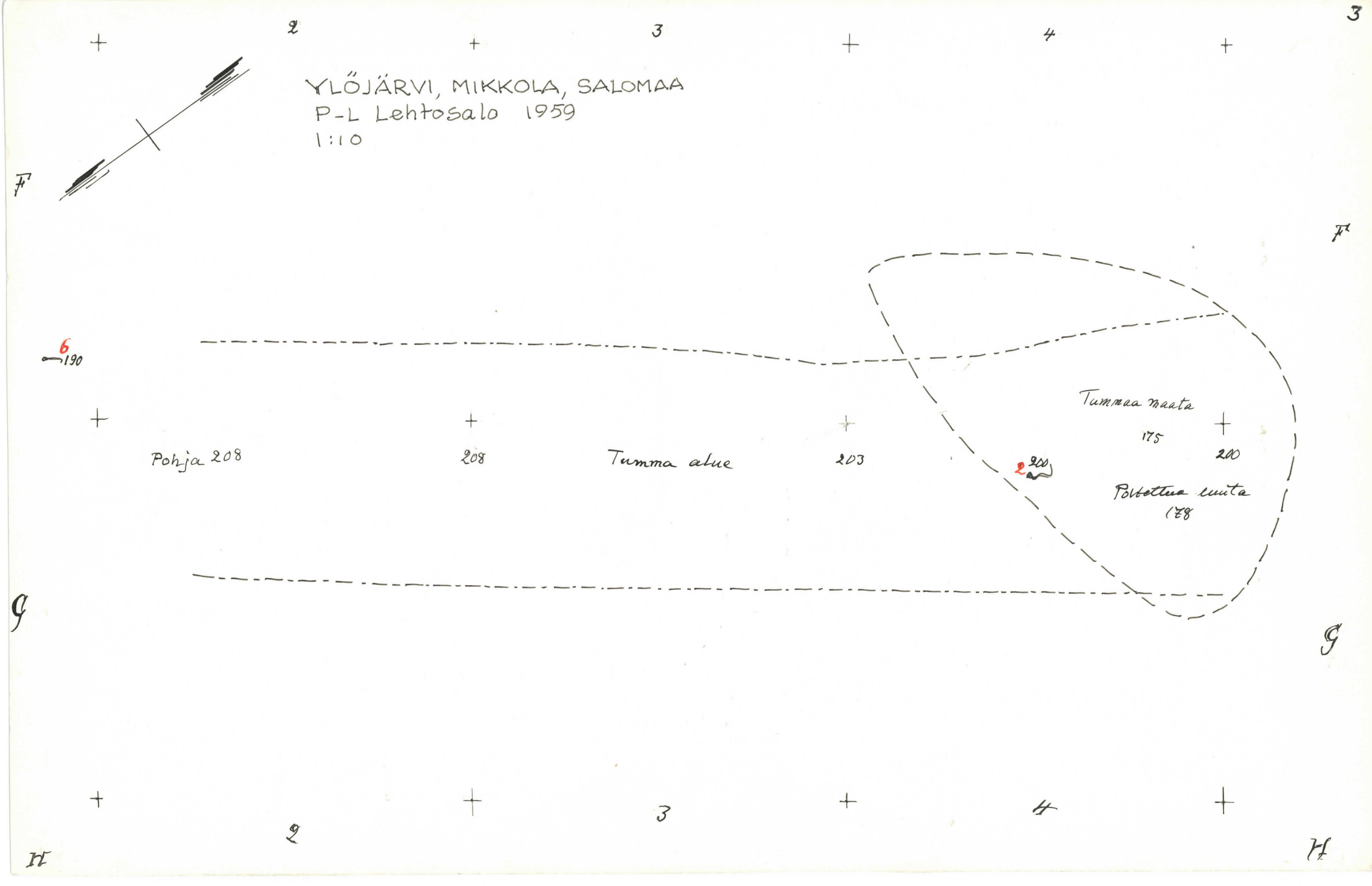
200

Tummaa maata

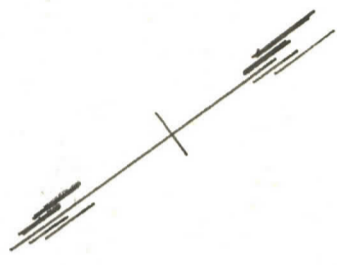
175

200

Poltettu luhta
(28)

YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
P-L Lehtosalo 1959
1:10

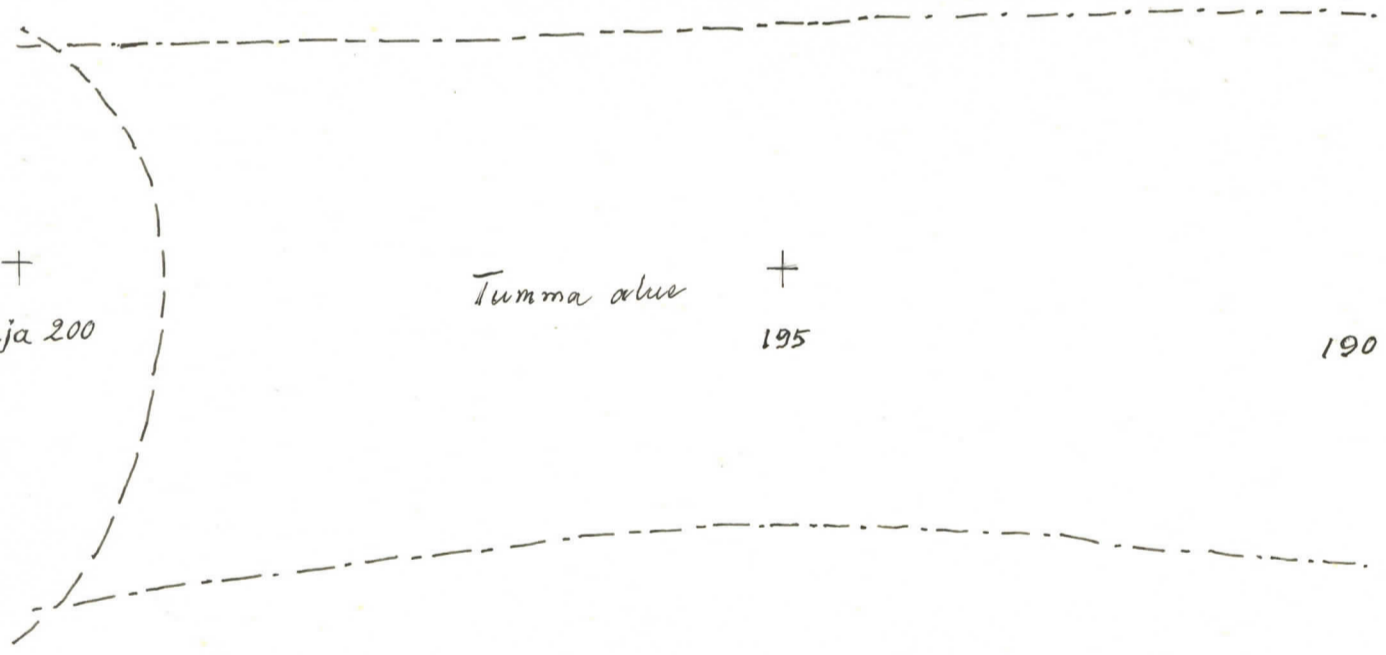

+ + +

x170

F

175

+
Pohja 200

Tumma alue

+
195

190

G

+ + +

H

5

6

+ 4 + 5 + 6 5

YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
P-L Lehtosalo 1959
1:10

N

O

169
(200)

166
(195)

159
(190)

159
(190)

164 ⁸³
Ruuvi

+

+

+

6

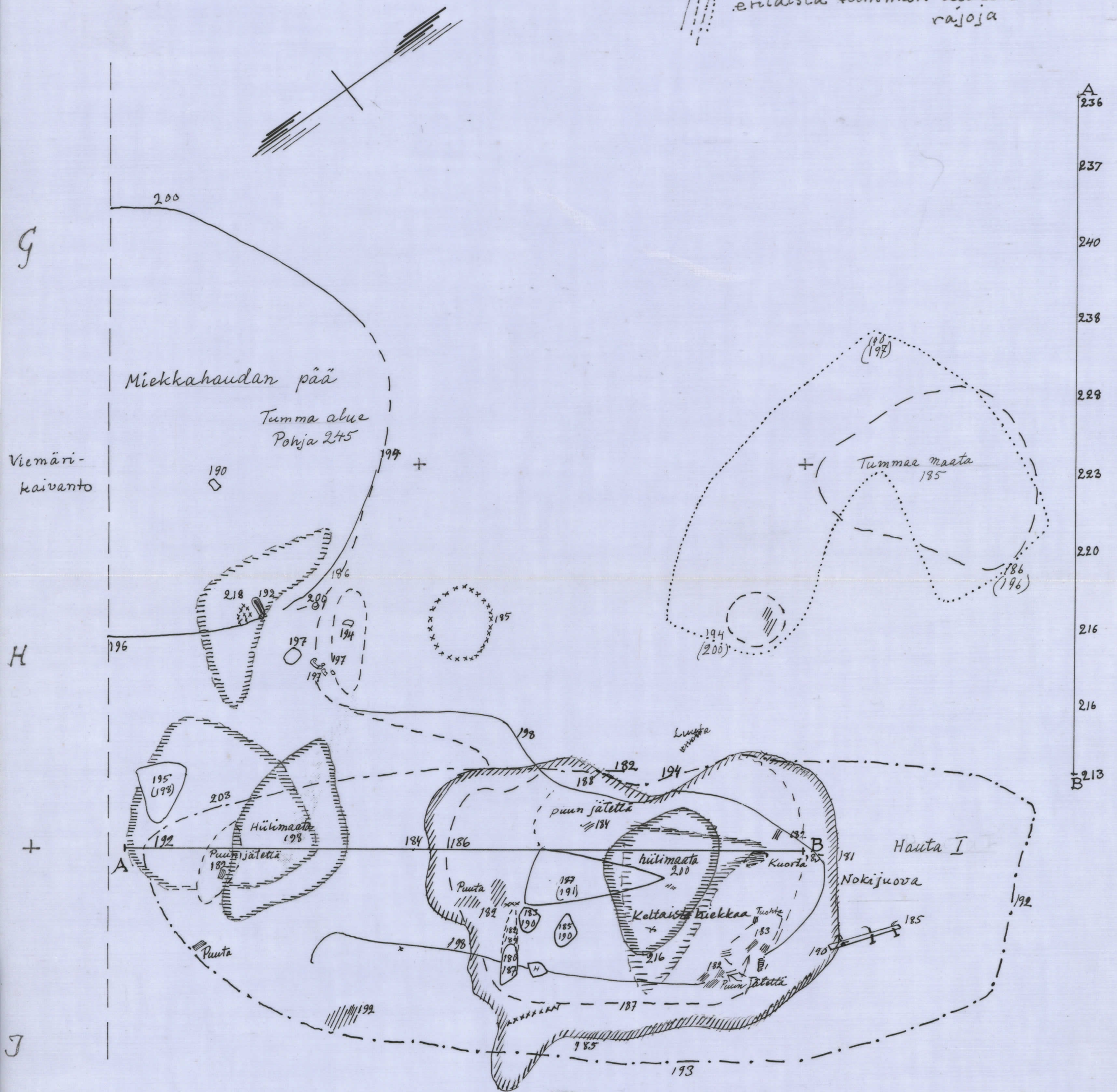
5

P

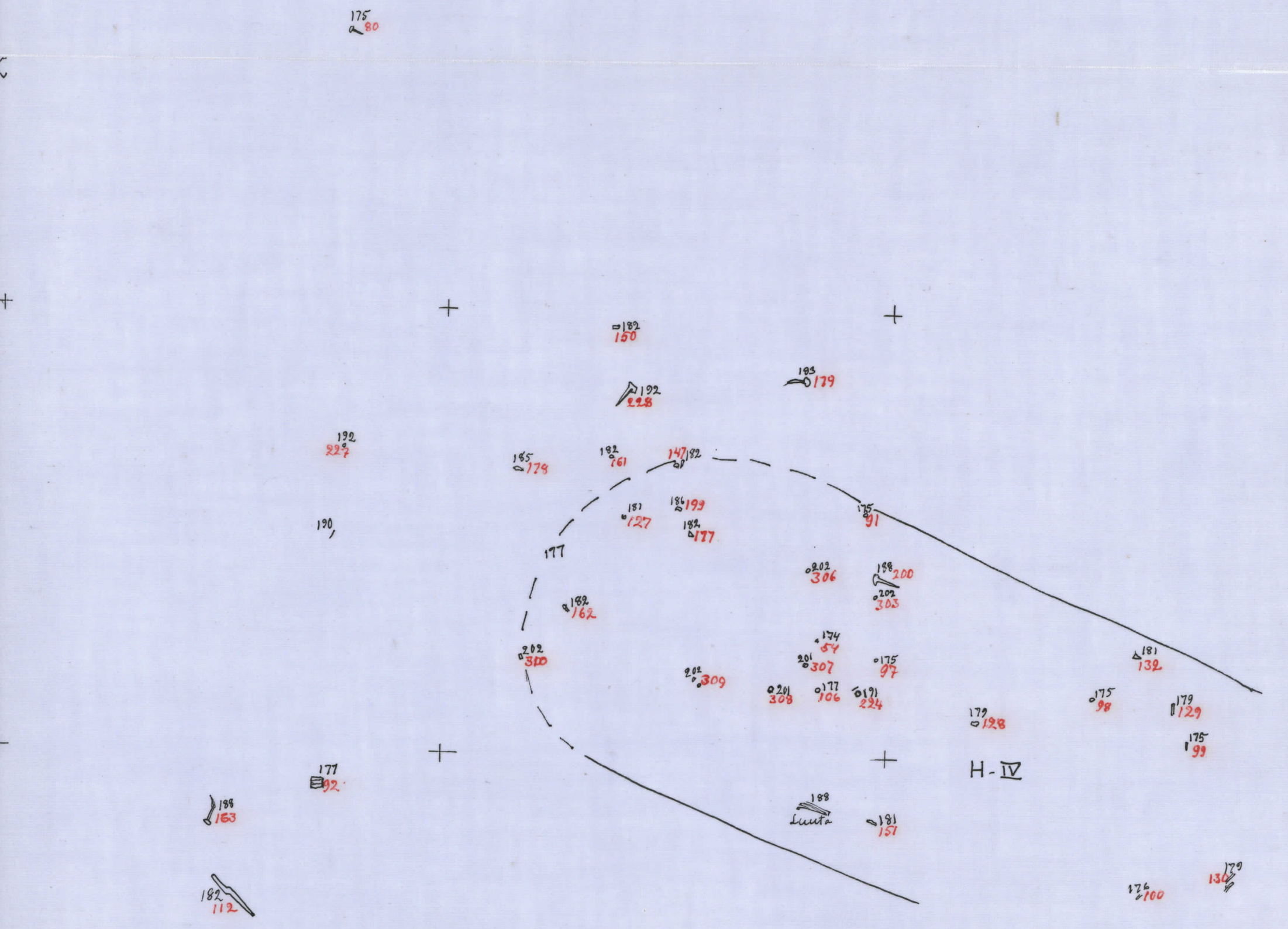
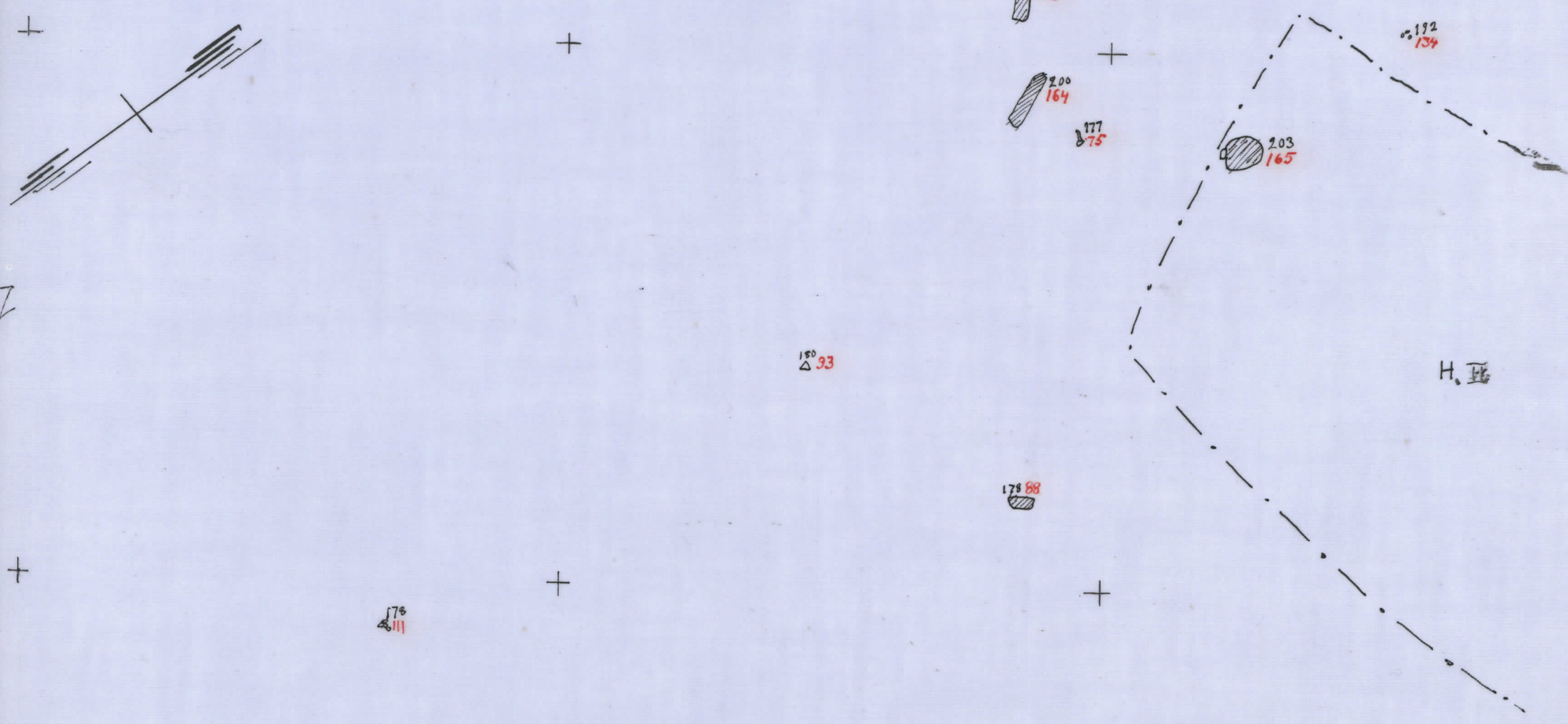
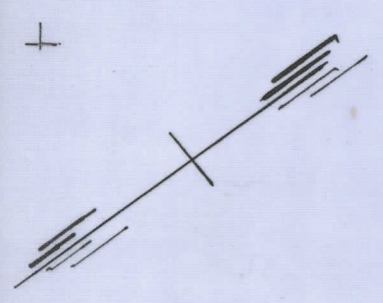
4

YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
 P-L Lehtosalo 1959
 HAUTA I
 1:10

- hiilialueen raja
- hiihijuoja
- lunta
- lunkeskittymä
- puuta tai hiiltä
- erilaisia tumman alueen rajoja

1 2 3
YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
P-L Lehtosalo 1959
1:10

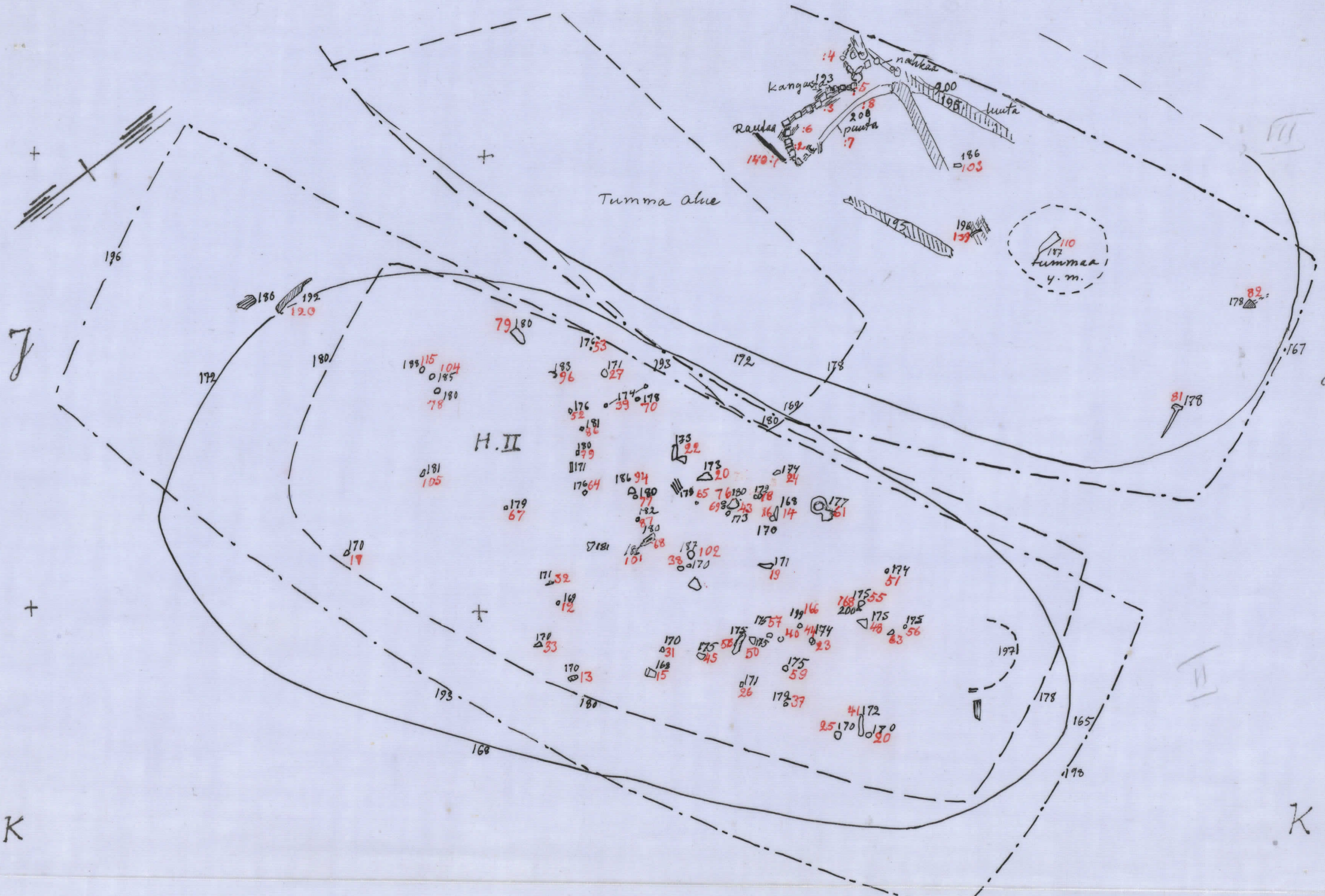

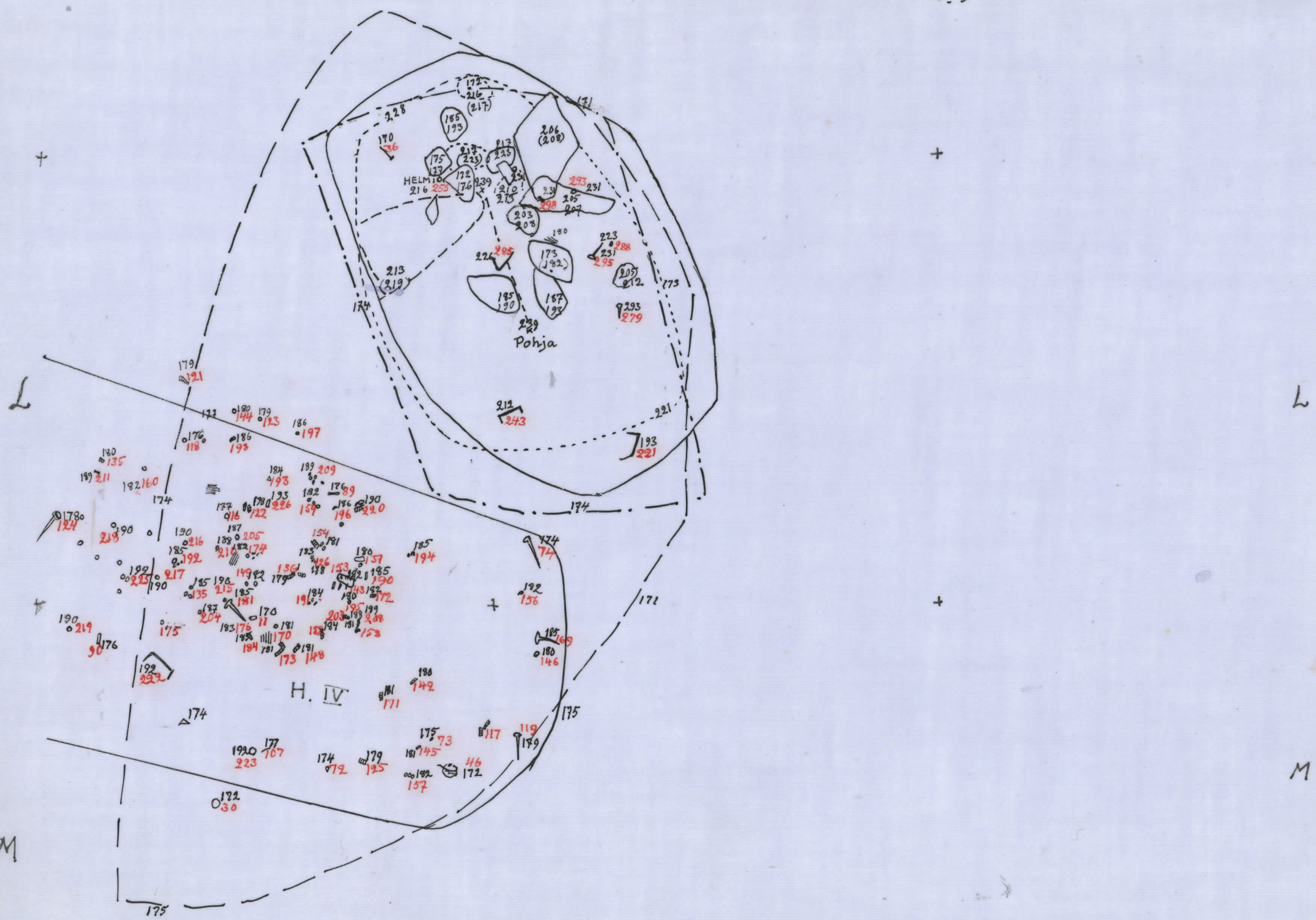
YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA

P-L Lehtosalo 1959

1:10

HAUTA II

+

+

L

L

+

M

M

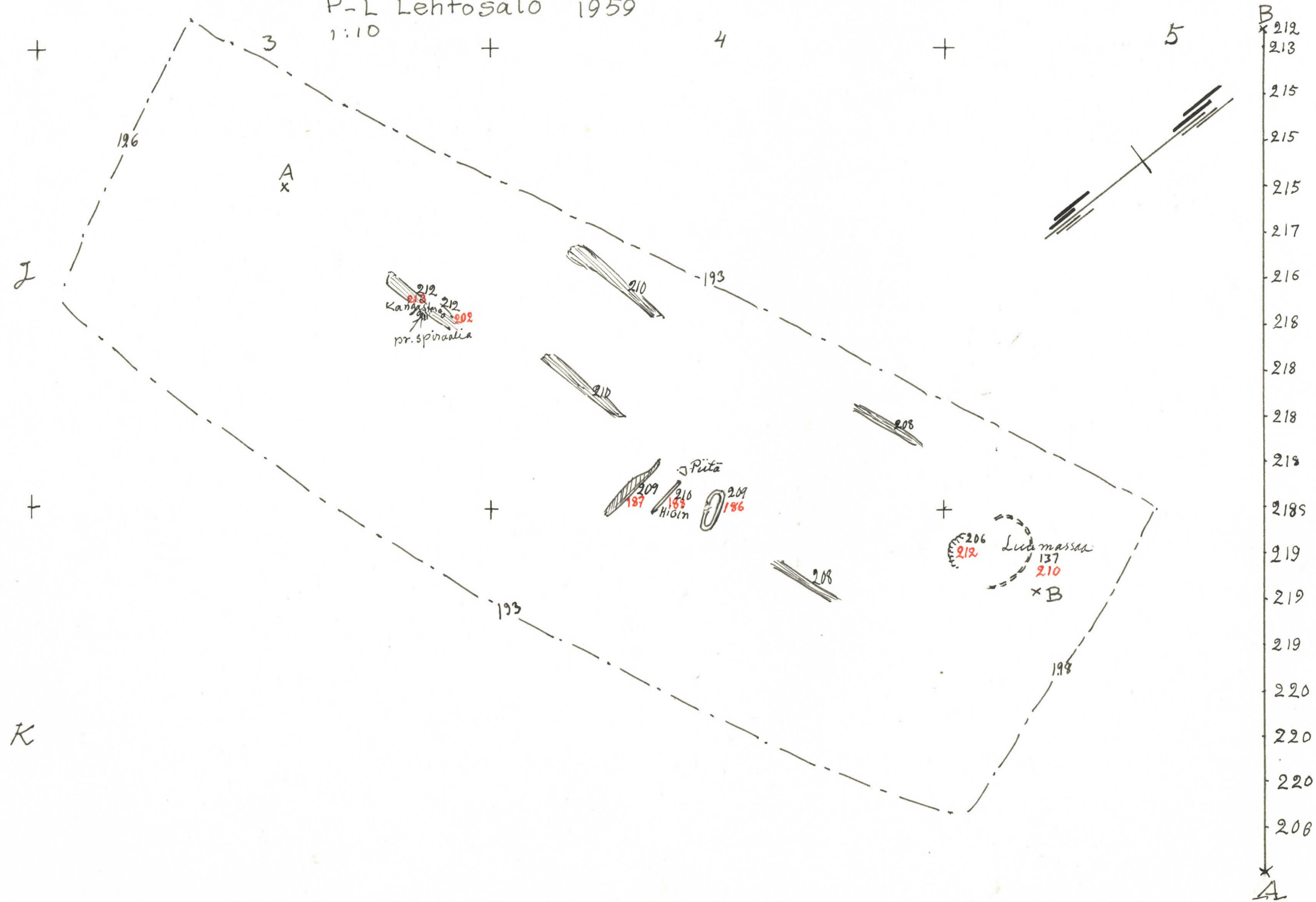
3

4

5

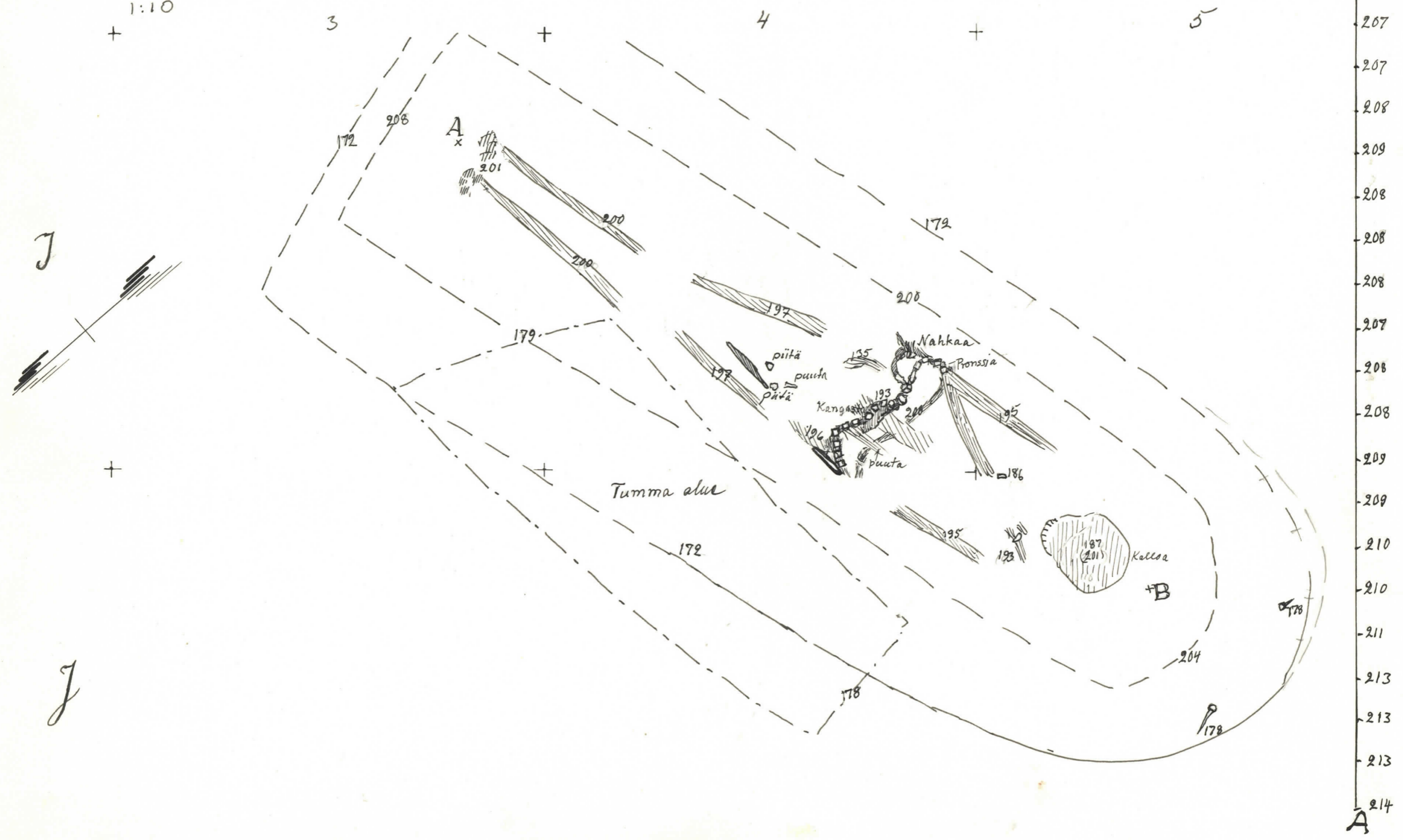
YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
P-L Lehtosalo 1959
1:10

HAUTA II

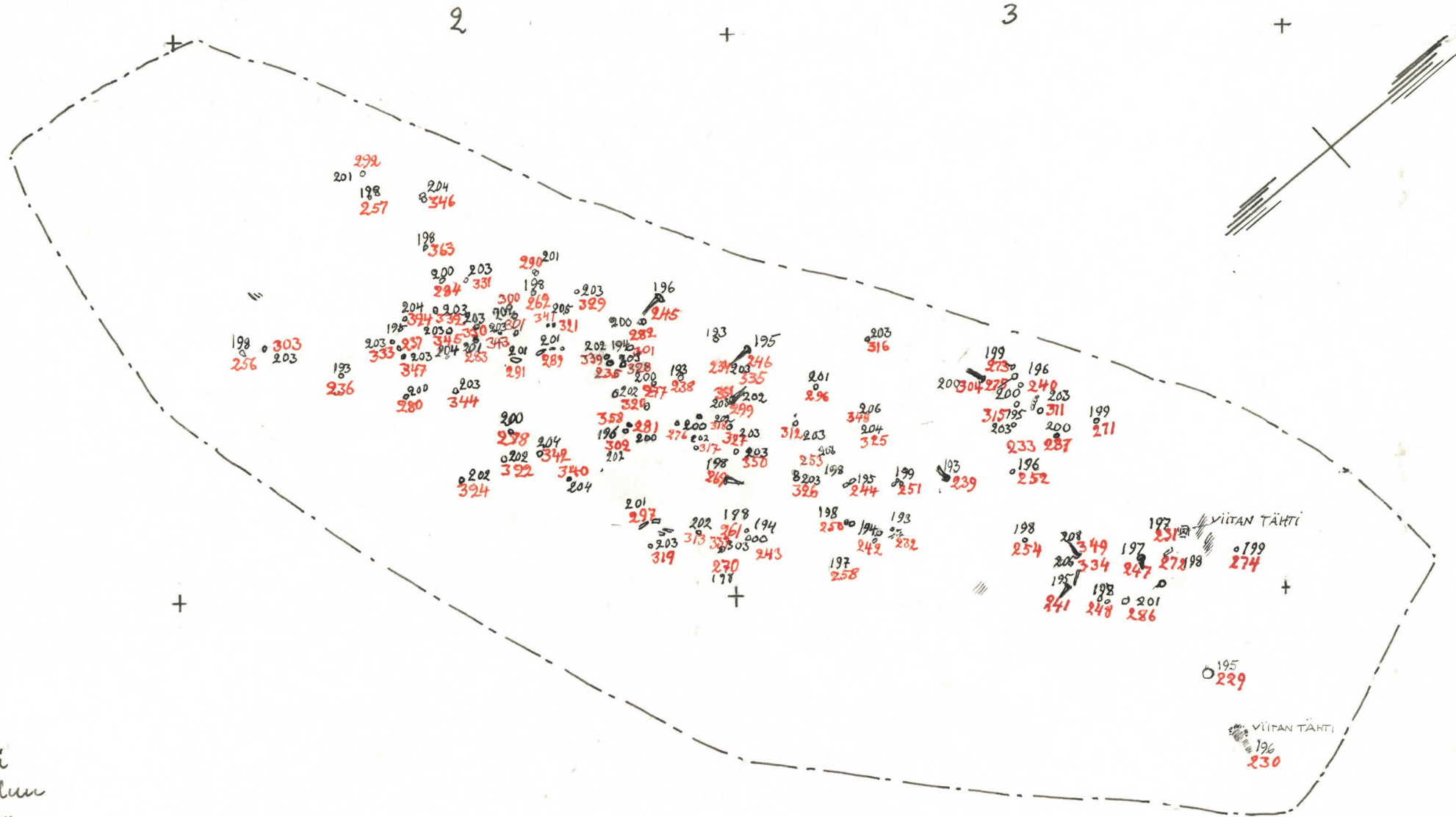
YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
P-L Lehtosalo 1959
1:10

HAUTA III

YLÖJÄRVI, MIKKOLA, SALOMAA
 P-L Lehtosalo 1959
 1:10

HAUTA IV

- hiiltä
- x pal. lusu
- o luufa
- Δ savast. pala
- o spiraali
- ▲ naula

M

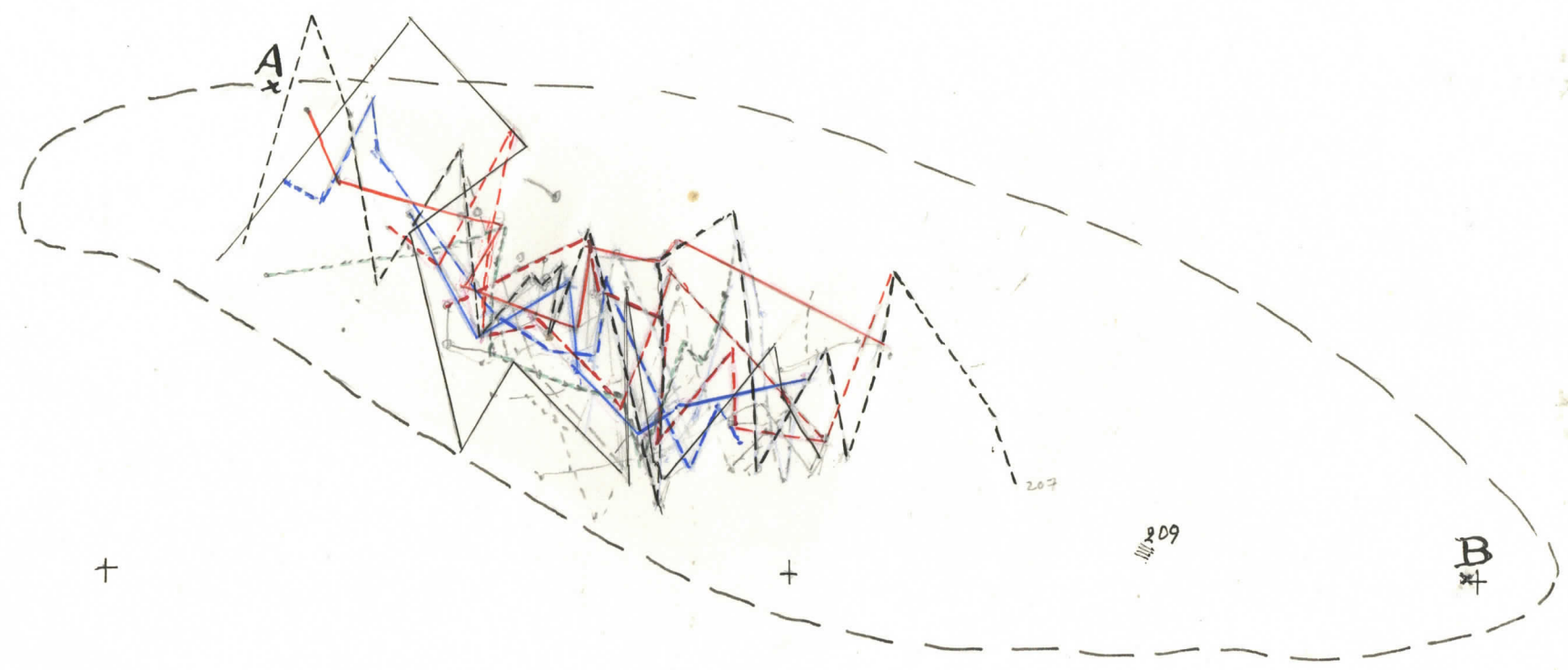
2

3

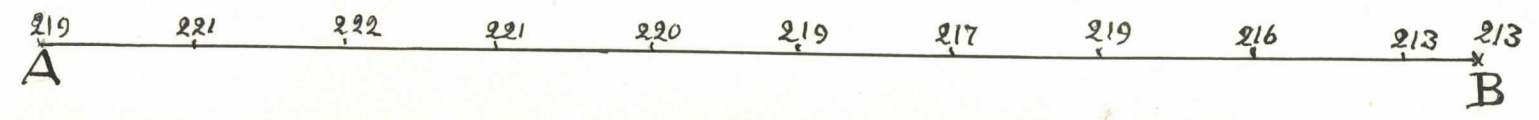

+ 2 + 3 +

L

M

F. 23215

Ylöjärvi, Salomaa, yleiskuva.

F. 23216

Ylöjärvi, Salomaa, alue J-B:1-6

F. 23217

Ylöjärvi, Salomaa, alue J-B:1-6

F. 23218

Ylöjärvi, Salomaa, alue J-A:1-6

F.23219

Ylöjärvi, Salomaa, alue 7-B:1-6

F.23220

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 1.

F.23221

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 1.

F.23222

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 1.

F. 23223

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 1.

F. 23224

Ylöjärvi, Salomaa, haudat 2-3

F. 23225

Ylöjärvi, Salomaa, haudat 2-3

F. 23226

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3.

F. 23227

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3.

F. 23228

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3.

F. 23229

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3

F. 23230

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3.

F23231

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3

F.23232

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3

F23233

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3.

F.23234

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3.

F.23235

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3.

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3.

F.23237

F.23238

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 3.

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 5.

F.23239

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 5.

F.23240

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 5.

F.23241

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 5.

F.23242

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 5.

F.23242 a

Ylöjärvi, Salomaa, hauta 5.

F. 23257

Ylöjärvi, Salomaa, Hauta 5.

F. 23258

Ylöjärvi, Salomaa, Hauta 5.